

*Превенция на агресивното поведение у децата в училище и детската градина
The Prevention of Aggressive Children's Behavior in School and Kindergarten*

МЕСТНАТА ВЛАСТ И СОЦИАЛНИТЕ ФАКТОРИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА АГРЕСИЯТА СРЕД ДЕЦАТА ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

Найден Косев
Община Шумен

Резюме. Статията разглежда възможността за взаимодействието между местната власт и основни фактори от социалната действителност, които притежават ресурси за превантивна дейност на агресивно поведение сред децата от предучилищна възраст. Споделя се виждането за водещата роля на местните власти в този процес чрез реализиране на определени политики.

Keywords: local authorities; social factors; prevention; aggression; interaction; education; institutions; politics.

Днешният динамичен век все повече нагнетява чувството за напрегнатост, за не-престанна борбеност на човека да оцелее във водовъртежа на материалния свят, без да загуби баланса на своите ценности, на своите лични емоции, на своето човешко Аз. Все по-често срещаме в ежедневието си хора, които не могат да се справят с предизвикателствата. Тогава се появява другата възможност за спасение – агресията. Признак за оцеляване в групата, в обществото. И колкото повече са оцеляващите по този начин, толкова заплахите за обществото стават по-големи. Защото, ако агресията у човека е само спонтанен емоционален изблик, определящ неговото желание за постигане на определен емоционален комфорт, считаме, че това е естествена човешка реакция. Но когато агресията се ползва осъзнато като инструмент за постигане на определени материални или властови цели, то обществото определено има сериозен проблем. И трябва да мобилизира своите ресурси за решаването му. Още в детска възраст. Проявата на агресия може да има и позитивно начало. Да е израз на силна воля, стремеж към постигане на по-високи цели, водещи до развитие, защита на принципи, морални устои и ценности. В тази връзка задачата на настоящото изложение не се определя от формулиране на научни доказателства относно характеристиките на този социален феномен. По-скоро е опит да се маркират основните рамки на действащ модел на взаимодействие между местната власт и социалните фактори за превенция на агресията в предучилищна възраст.

Редица автори посочват, че в детска и училищна възраст агресията при децата и учениците не е постоянно явление, но е срещано, т.е. реално съществуващо. Поради това, когато се говори за агресия в предучилищна възраст, трябва да се подчер-

тае, че това е закономерно явление при голяма част от децата, породено от процеса на индивидуалното развитие на детето, и вродена човешка същност. Проявата на агресия у децата в детската градина не е катастрофално явление. Но детската възраст и средата, в която расте детето, са мястото и времето за ранна превенция чрез намеса на факторите, които разполагат с необходимия ресурс за превантивна дейност. Те могат да се групират и разглеждат на различни равнища: семейството; детската градина; институциите, работещи с деца извън образователните (отдели за закрила на детето; детски консултативни центрове; центрове за социални услуги и др.); училищните настоятелства; гражданските организации и сдружения. Всички те съществуват и развиват дейностите си в различни социални системи: образователна; социални услуги; здравеопазване; гражданска общност и др. В техните рамки са структурирани подсистеми, които развиват специфична дейност, свързана с превенциите и формирането на балансирані ценности на поведение у детето. Въпросът е как целият този ресурс да се насочи в правилната посока и в конкретния случай да се реализират адекватни превенции на агресивно поведение на децата още от предучилищна възраст. Местната власт може и трябва да има водеща роля в този процес, като поеме своите отговорности.

Какъв ще е резултатът от превенциите на агресивно поведение между местните образователни власти и всички заинтересовани зависи от модела на взаимодействие между тях. Безспорно влияние върху избора на такъв модел оказват редица специфични фактори като:

1. Мащабите, икономическото развитие на региона и социалната среда.
2. Структурата на образователната система.
3. Институционалното присъствие на територията на общността.
4. Нивото на подготовка на специалистите.
5. Наличието или отсъствието на политики за превенция на агресията.

Да ги разгледаме най-общо:

Мащабите, икономическото развитие на региона и социалната среда

Количествените и качествените показатели на тези фактори са свързани предимно със стандарта на живот на населението, който в по-голяма или по-малка степен определя ценностите и взаимоотношенията вътре във всяко семейство. Напрегнатото ежедневие на родителите на детето – едни с непрестанни ангажменти в работата си, други безработни или в чужбина, трети с рисково семейно положение, често пъти става причина за дефицити в общуването с него. И то във възрастта, когато това е най-необходимо за формирането му като личност. Тези дефицити безспорно се отразяват на психическото равновесие на детето и то очевидно ще е склонно към определени агресивни проявления както в семейството, така и в детската градина.

Структурата на образователната система (детските градини)

Мнозина биха се учудили какво влияние оказват видът на детската градина (целодневна, полудневна, обединено детско заведение), броят на групите, броят на децата в групите и т.н. Практиката показва, че тези фактори определят спецификата

на образователната среда, в която е попаднало детето. Тази среда формира и неговия емоционален комфорт, настроения, нагласи, изобщо целия психофизически баланс. В детската градина с повече от четири на брой групи или повече на брой деца в групите динамиката в организацията на дейностите е по-силно изразена. Това води до повече стресови ситуации за отделното дете, което, от своя страна, поражда инстинктивни агресивни действия с цел оцеляване в ситуацията.

Институционално присъствие на територията на общността

Институциите, предлагащи услуги за деца в общността, са важен индикатор за способността на тази общност да обгрижва децата и да предлага специфични услуги. В случая тежестите и отговорностите по превенциите за деца в риск са толкова по-успешни, колкото нивото на структуриране, организацията, подготовката, обхватът на институцията са на по-високо равнище. Често пъти обаче отделните институции, които имат обект на въздействие детето, изпадат във водовъртежа на съперничеството, несъгласуваните действия и неоправдано прилагат технологии на въздействие, които по-скоро отблъскват и създават допълнителни проблеми за детето.

Ниво на подготовка на специалистите

Няма по-безспорен аргумент, че добрата професионална подготовка е в основата на положителните достижения във всяка човешка дейност. Това с пълна сила важи за работещите в детските градини директори, педагози, психолози, служители от институциите, занимаващи се с деца. Спецификата на познанията в теорията и практиката за превенция на агресията на деца в предучилищна възраст изисква освен фундаментални знания в съответната област на специалистите и допълнителни, които дават познания от цялостния спектър: педагогически, психологически, социологически, правни, културни, етнокултурни и други, свързани с възможността да се идентифицират проблеми в развитието на детето и да се открият пътищата за тяхното решаване. Тук решаваща роля има ръководството на съответната институция, възможностите, подготвеността на ръководителя да идентифицира проблемите и да създаде необходимата организационна среда. Особено значима е ролята на директора на детската градина за организиране и управление на превантивната дейност с деца, проявяващи агресия. Диагностиката на проявленията, анализите на ситуациите, използването на педагогическите и психологическите методи и форми на работа с децата, с родителите, е сложен процес, който изисква въвеждането в практиката на точния модел на педагогическа технология. Впечатленията на повечето педагози са, че на този етап проблемът с превенцията на агресивното поведение на децата в предучилищна възраст се negliжира.

Местни политики за превенция на агресията

Взаимодействието между всички фактори за превенции в детска възраст е задача на местните власти. Наличието на политики е гарант за устойчива превантивна дейност. В този смисъл ще се опитам да изведа задачите, които трябва да следва местната власт в това взаимодействие:

1. Да изгради механизми за изследване и идентифициране на процесите на детска агресия в региона. Да се следят тенденциите и да се задава посоката на действие.

2. Да изгради екипи и структури, които да изследват и анализират процесите и да предлагат успешни мерки за противодействие.

3. Да обедини потенциала на специализираните институции, като осигури организационни и финансови условия за превантивната им дейност.

4. Да организира адекватна на потребностите образователна структура от детски градини в региона, която да позволява максимален обхват на децата с цел тяхната социализация.

5. Общините, заедно с ръководствата на детските градини, следва да създават подходяща образователна среда, която да препятства възможността за агресивно поведение на децата.

6. Изключително важна е ролята на общините за професионалната подготовка на педагозите относно диагностиката и техниките за преодоляване на детската агресия. Това е ключова задача, която трябва да се решава с усилията на директора и педагогическия състав на детската градина.

7. Да се прилага изискването от страна на образователните власти за ежегодна диагностика на всяко дете в детската градина за склонността към агресия и отчитане на факторите, които влияят за това.

8. Методически, финансово и организационно да се подкрепят педагогическите екипи в детските градини като катализатори на идеи и практики чрез педагогически технологии за превенция на агресията.

9. Контактът с родителската общност трябва да е и ангажимент на общините, независимо под каква форма е организиран..

10. Необходимо е образователните администрации в общините да координират усилията на всички институции, от които зависи успешното реализиране на дейности за превенция на агресията сред децата.

Забързани в ежедневието си, много семейства пропускат важни моменти от развитието на децата си. Изненадани са от техни постъпки – не само негативни, но и положителни. Детето се развива с динамиката на времето, с добрите и лошите примери на обществото. Колкото по-близо сме до него – семейство, институции, образователни власти, толкова по-успешно ще е неговото бъдеще.

ЛИТЕРАТУРА

Генев, К. (1992). *Организация и управление на образованието*. София.

Иванов, И. (1998). Съвременното българско семейство като възпитателна среда. *Педагогика*, 2.

Стаматов, Р. (2008). *Детската агресия*. София: Хермес.

Факирска, Й. (1994). *Детската градина – микросреда за семейно и обществено възпитание*. Сб. *Семейството и промяната се свят*, София.

Цоков, Г. Анализ на макрополитиките по отношение на управлението на българското училищно образование.

LOCAL AUTHORITIES AND SOCIAL FACTORS FOR PREVENTION OF THE AGGRESSION AMONG CHILDREN UNDER SCHOOL AGE

Abstract. The article considers the opportunity of interaction between the local authorities and some leading factors from the social reality, which have resources available for prevention of the aggressive behavior among children under school age.

The understanding for the leading role of the local authorities in this process is shared, through the implementation of definite politics.

Nayden Kosev

✉ Director of Culture and education department
Shumen Municipality

E-mail: n.kosev@shumen.bg